

FINALNI IZVJEŠTAJ

-STAVOVI SUDIJA O PRAVOSUDNOM SISTEMU-

-STAVOVI GRAĐANA O POVJERENJU U PRAVOSUDNI SISTEM-

Ovaj tekst je nastao u okviru projekta koji je podržan od Fonda braće Rokfeler (Rockefeller brother fund). Stavovi izneseni u ovom tekstu ne moraju odražavati mišljenje donatora koji je podržao projekat.

Podgorica, decembar 2022. godine

Građanska alijansa, Crna Gora
Decembar 2022. godine

Za izdavača
Milan Radović

Koordinator programa
Aleksandar Vukčević

Autor izvještaja
GA tim

Monitoring tim
Pavle Čupić
Aleksandra Vukčević
Anđela Đuković
Ivana Đodić

Lektura
Amina Murić

Prelom
Zoran Zola Vujačić

Sadržaj

I	Uvod.....	4
II	Istraživanje o stavovima sudija.....	5
III	Istraživanje građana o povjerenju u pravosudni sistem.....	16
IV	Zaključci i preporuke	24

I UVOD

Građanska alijansa (GA) deseti put za redom vrši monitoring rada sudova u Crnoj Gori i izvještava stručnu i opštu javnost o stanju u pravosuđu putem izvještaja koji obuhvataju pravnu analizu i rezultate dobijene terenskim istraživanjem.

Izvještaj koji se nalazi pred vama predstavlja **deseto** istraživanje koje Građanska alijansa realizuje u saradnji sa Udruženjem sudija Crne Gore. Kontinuitet u istraživanju daje jasne smjernice i informacije koje su od značaja kako za čelne ljude u pravosuđu i državi, tako i za same građane.

Ključni ciljevi istraživanja su obuhvatili:

1. Mjerenje stavova sudija, tužilaca i građana o stanju u pravosuđu;
2. Mjerenje efikasnosti sudskog postupka sa više aspekata;
3. Definisanje prioriternih mjera za jačanje povjerenja javnosti u pravosudni sistem;
4. Mjerenje problema u sudstvu po određenim indikatorima;
5. Mjerenje stepena informisanosti građana o njihovim pravima u sudskim postupcima.

Istraživanje je realizovao petočlani monitoring tim Građanske alijanse u periodu od 15.10 do 15.11.2020. god.

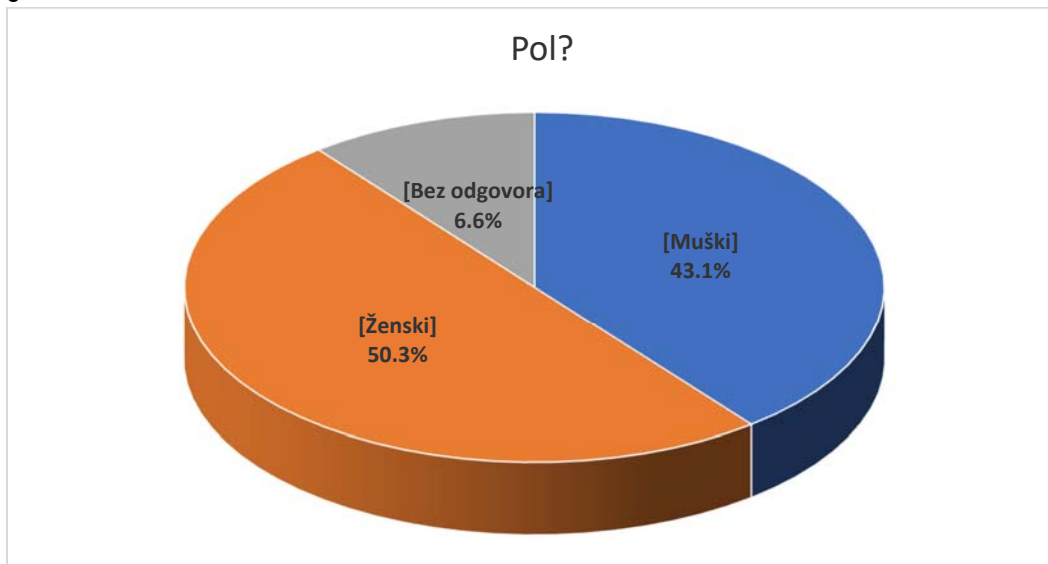
Građanska alijansa se zahvaljuje Udruženju sudija Crne Gore, kao i svima ostalim koji su učestvovali u realizaciji istraživanja.

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA SUDIJA

U istraživanju je ove godine učestvovalo 1811¹ sudija što je više od prošlogodišnjeg (132) sudija.

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi (grafik 1) pokazuju da je u ovogodišnjem istraživanju učestvovalo 78 sudija muškog pola (43.1%) i 91 sudija ženskog pola (50.3%), dok 12 lica (6.6%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu. Starosna dob sudija koje su učestvovale u anketi se kreće u rasponu od 31 do 65 godina.

grafik 1.

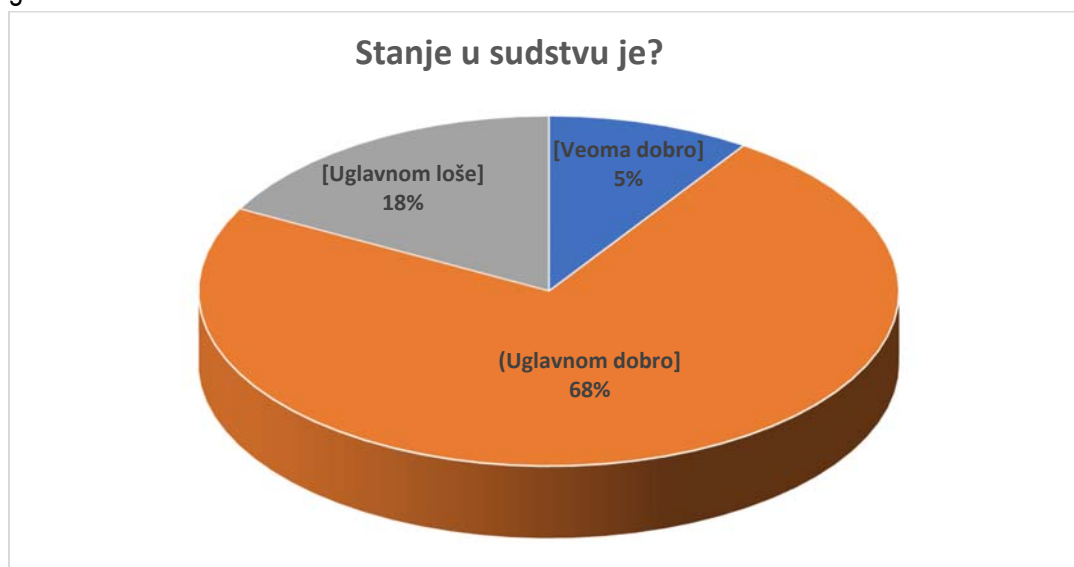

Najveći broj anketiranih sudija dolazi iz osnovnih sudova (42.6%). Posmatrano pojedinačno po sudovima, najveći broj anketiranih je iz Osnovnog suda Podgorica (15.5%) i Suda za prekršaje Podgorica (12.2%) .

Prema mišljenju sudija, stanje u sudstvu (Grafik 2) je uglavnom dobro (71.2%). Da je stanje veoma dobro, smatra 9.1%, dok 19% sudija smatra da je stanje uglavnom ili veoma loše.

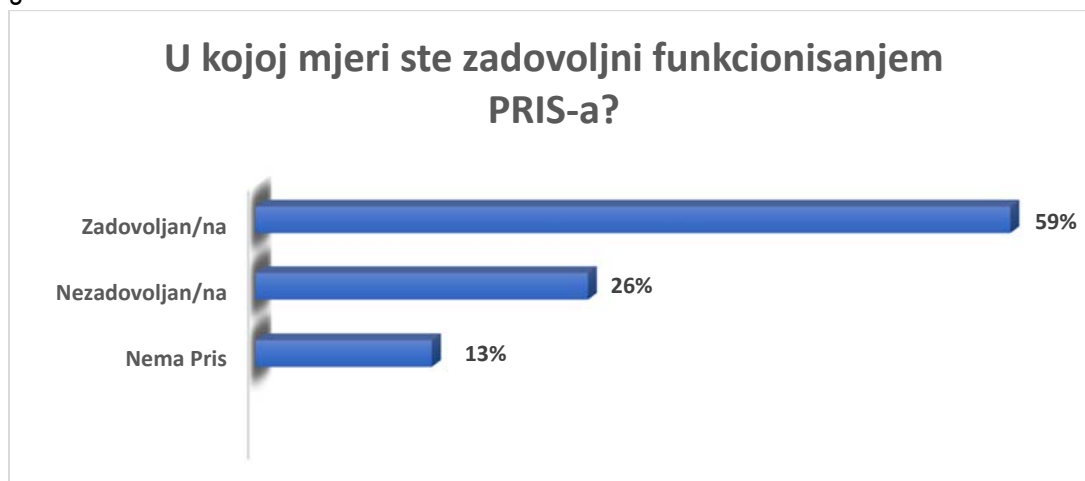
¹ Istraživanjem su bili obuhvaćeni osnovni sudovi u 13 crnogorskih opština, Upravni sud, Privredni sud i Vrhovni sud Crne Gore. Anketom su obuhvaćeni sudije sudova za prekršaje u Podgorici, Budvi, Bijelom Polju, odeljenjem u Nikšiću i Višem sudu za prekršaje Crne Gore.

grafik 2.

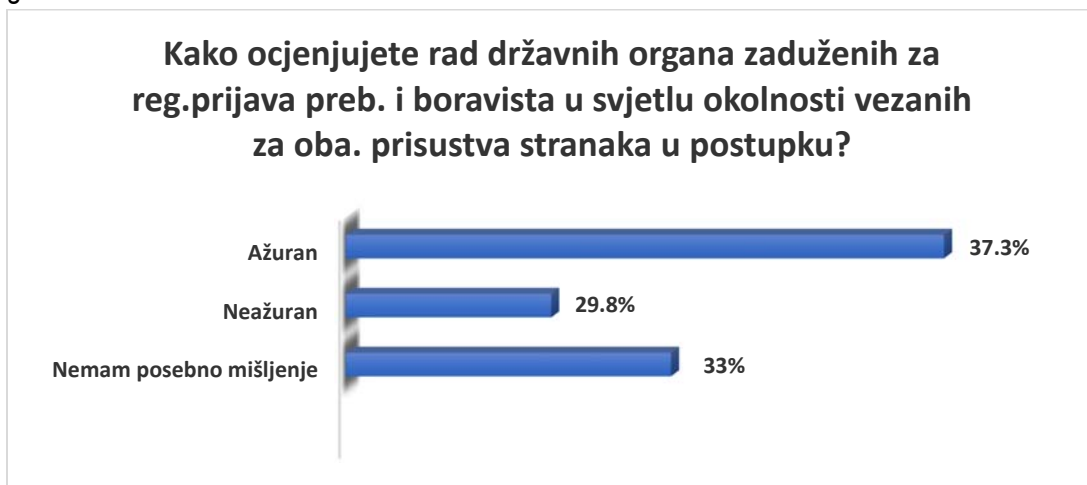
Funkcionisanjem pravosudnog informacionog sistema (PRIS) je zadovoljno 59.1% sudija, dok to nije slučaj sa 26% njih. (grafik 3.)

grafik 3.

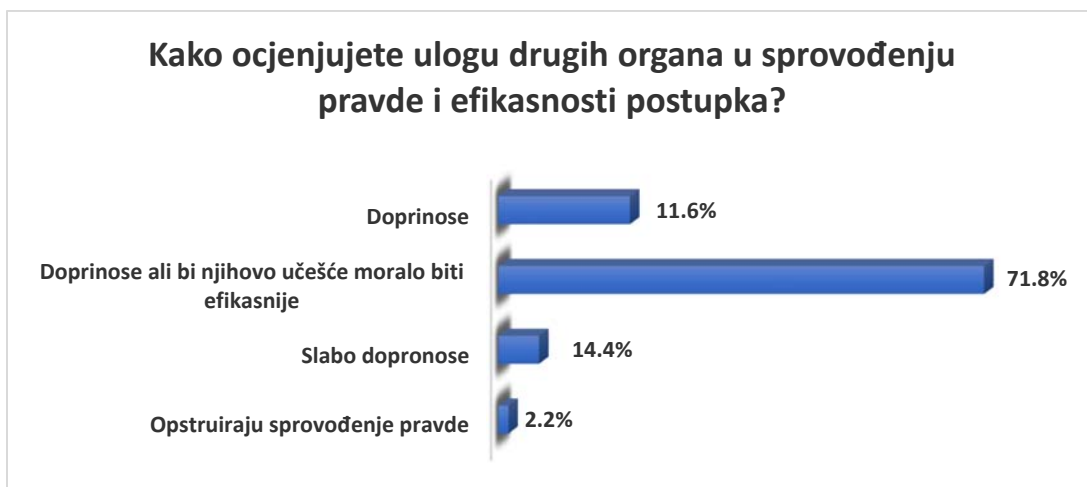
U 37% slučajeva (Grafik 4) sudije smatraju da su državni organi koji su zaduženi za registraciju prijava prebivališta i boravišta ažurni što je značajan pad u odnosu na prošlu godinu kada je taj procenat bio 53%. Da su neažurni smatra 29.8%, a 33% njih nema poseban stav o ovom pitanju.

grafik 4.

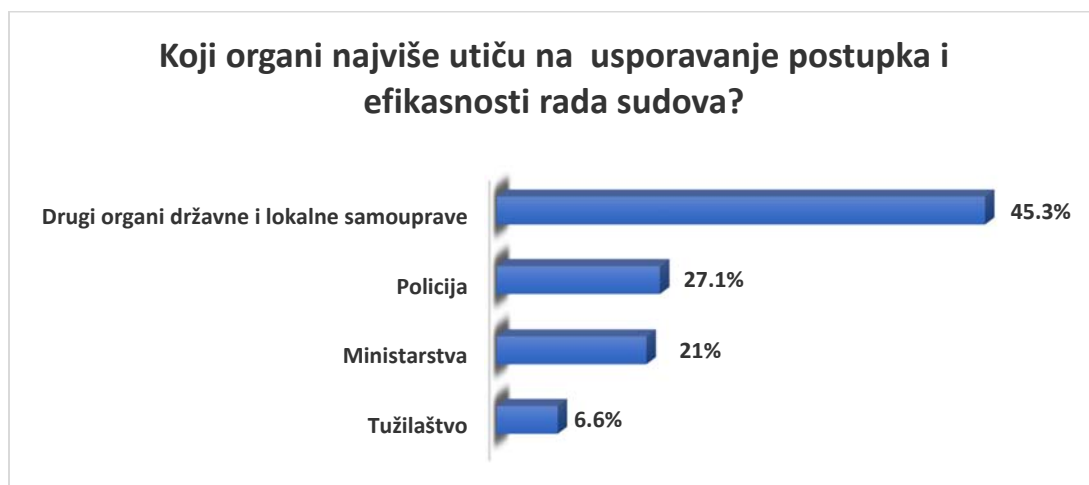

Na pitanje „Kako ocjenjujete ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka“, 71.8% sudija smatra da doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije. Da ovi organi slabo doprinose rješavanju predmeta i efikasnosti postupka smatra 14.4% sudija (Grafik 5). Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova (Grafik 6) najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave (45.3%), policija (27.1%) i ministarstva (21%). Sudije dodatno uz ove odgovore naglašavaju da je Pošta Crne Gore neko ko neurednim dostavnicama usporava postupak.

grafik 5.

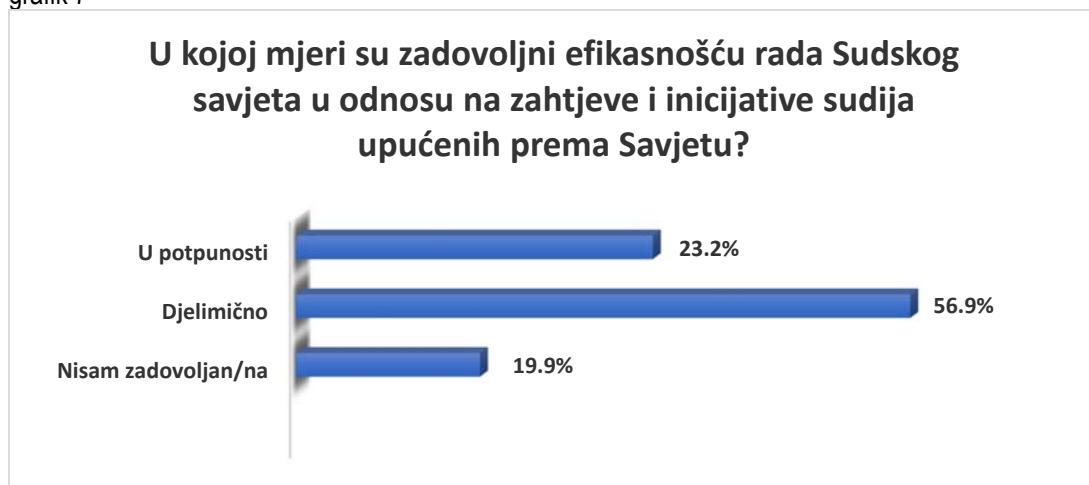

Grafik 6.

Pitali smo sudije“ U kojoj mjeri su zadovoljni efikasnošću rada Sudskog savjeta u odnosu na zahtjeve i inicijative sudija upućenih prema Savjetu” i 23.2% sudija su bile u potpunosti zadovoljne, djelimično 56.9% , dok nisu su zadovoljni efikasnošću 19.9%.

grafik 7

„Da li Sudski savjet štiti prava sudija u skladu sa Ustavom Crne Gore i Zakonom o Sudskom savjetu“ ,sudije su u 32% slučajeva odgovorili sa da, **da djelimično štiti** odgovorili je 55.6% sudija a da **uopšte ne štite** je ukazalo 12.2% sudija.(grafik 8)

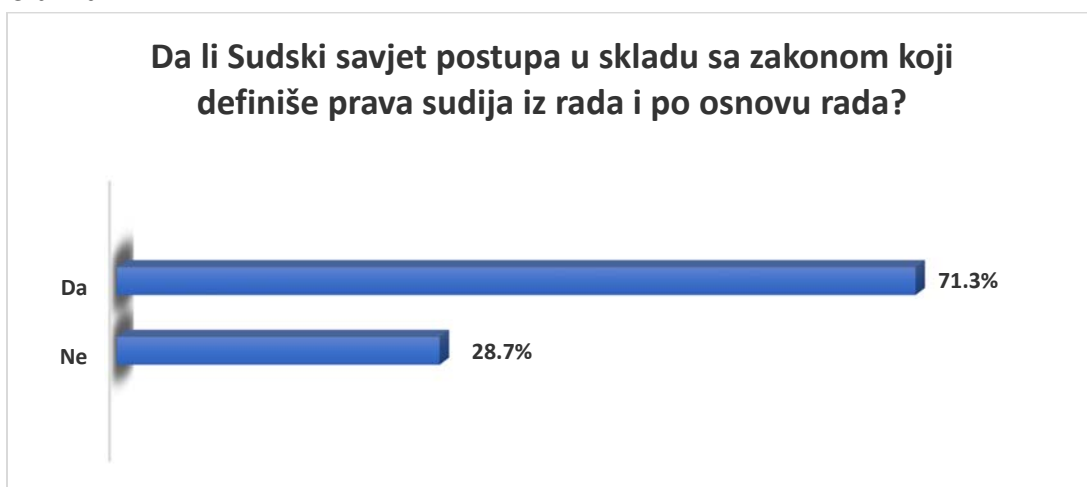

Grafik 8.

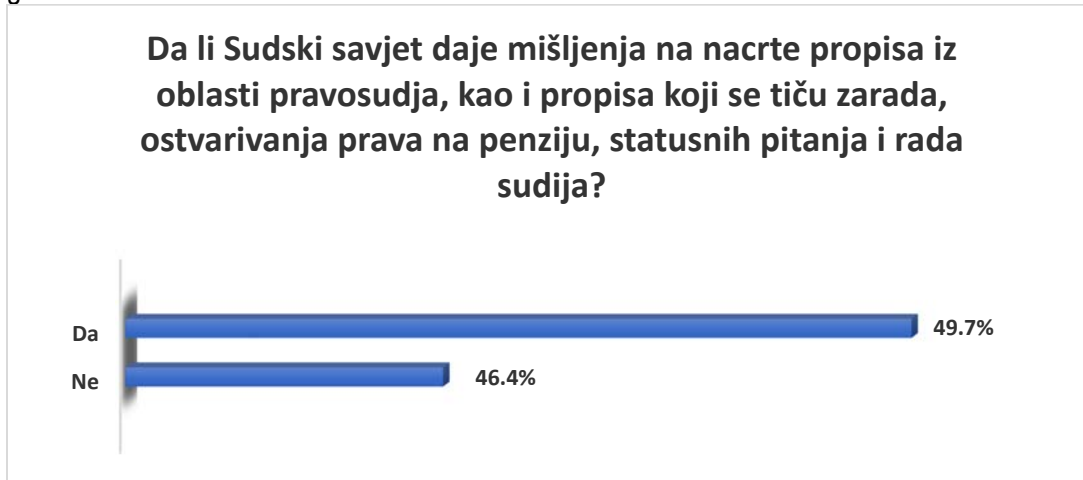
Na pitanje „Da li Sudski savjet postupa u skladu sa zakonom koji definiše prava sudija iz rada i po osnovu rada“ 71.3% je odgovorilo pozitivno a čak 28.7% da ne postupa u skladu sa zakonom .(grafik 9)

Grafik 9

„Da li Sudski savjet daje mišljenja na nacрте propisa iz oblasti pravosudja, kao i propisa koji se tiču zarada, ostvarivanja prava na penziju, statusnih pitanja i rada sudija? Sa **da** je odgovorilo 49.7% sudija a sa **ne** 46.4% sudija. (grafik10)

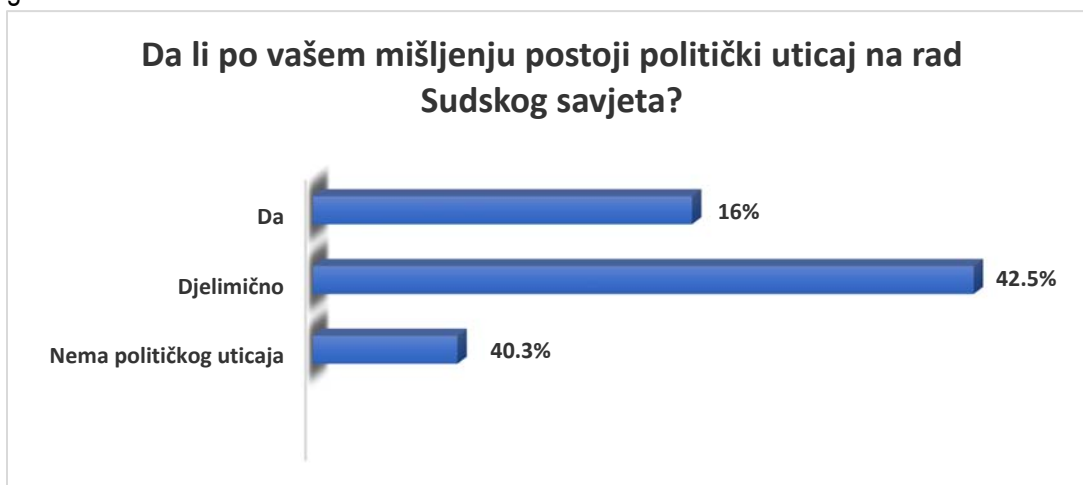
grafik 10

Na pitanje „Kakav je vas stav kod odredjivanja starosne granice sudije za odlazak u penziju?(Imajuci u vidu da je u regionu i EU starosna granica od 67 godina ,pa nadalje), **preko 94%** sudija podržava ovaj stav dok oko 6% podržava postojeće zakonsko rješenje.

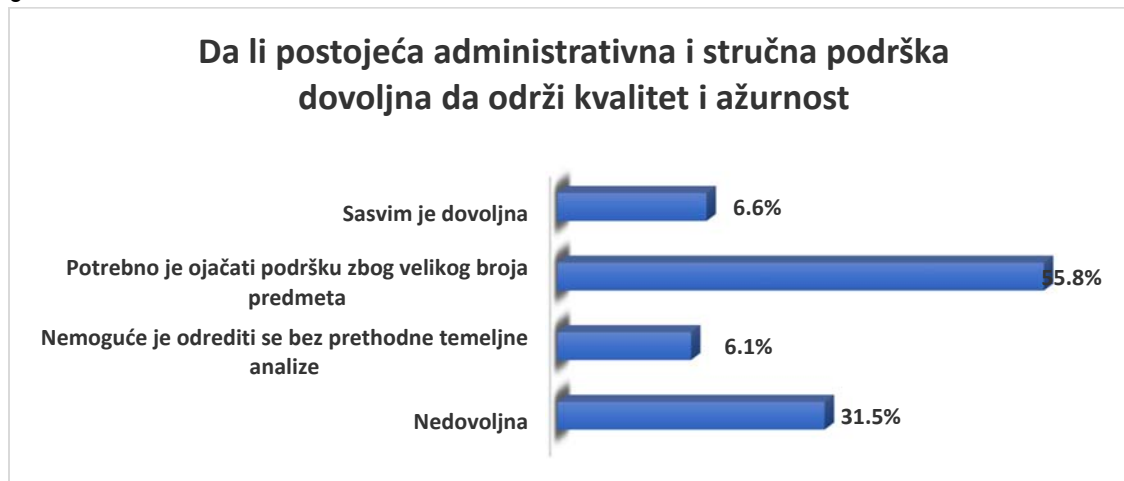
Pitali smo sudije i „Da li po vasem mišljenju postoji politicki uticaj na rad Sudskog savjeta“, i odgovorili su **da postoji ili djelimično postoji** ukupno 58.5% sudija dok 40.3% smatra da nema politickog uticaja(grafik 11).

grafik 11

Da postoji prostor i za unapređenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka (grafik 12) smatra 55% sudija, dok 31.5% sudija smatra da je postojeća podrška nedovoljna. Zadovoljstvo stepenom stručne podrške izrazilo je 6.6% sudija.

grafik 12.

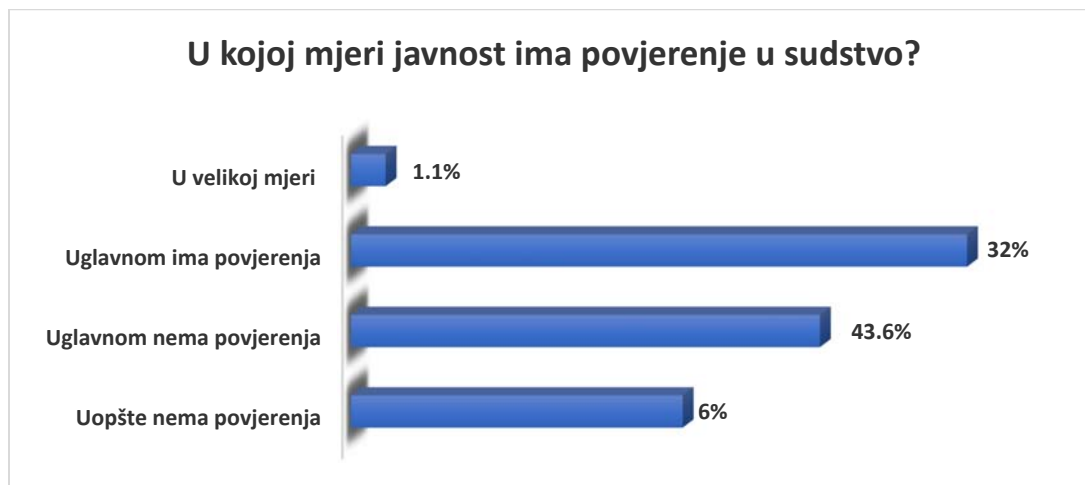
Sudije u kontinuitetu izražavaju nezadovoljstvo postojećim kapacitetima sudskih vještaka koji utiču na očekivanja stranaka i suda, ali i na kvalitet presuda (Tabela 1). Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra 59.1% anketiranih sudija, dok 17.4% smatra da „uloga vještaka znatno usporava postupak“. Kvalitetom i ažurnošću rada vještaka je zadovoljno 19.7% sudija.

Tabela 1. 2019.god. 2020.god 2021.god 2022 god

	2019.god.	2020.god	2021.god	2022 god
Znatno usporava postupak	11.8%	17%	17.4%	18.2%
Pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka	58.5%	52.7%	59.1%	59.1%
Vještačenje je kvalitetno i ažurno	19.8%	25.3%	19.7%	18.2%
Uloga vještaka dezavuiše napore sudova	5.2%	2.7%	3.8%	4.4%

Na pitanje „U kojoj mjeri javnost ima povjerenja u rad sudova“ (Grafik 13), 32% sudija je odgovorilo da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri (1.1%). Da javnost uglavnom nema povjerenja u rad sudova odgovorilo je 43.6%. Uopšte nema povjerenja 6.1% sudija.

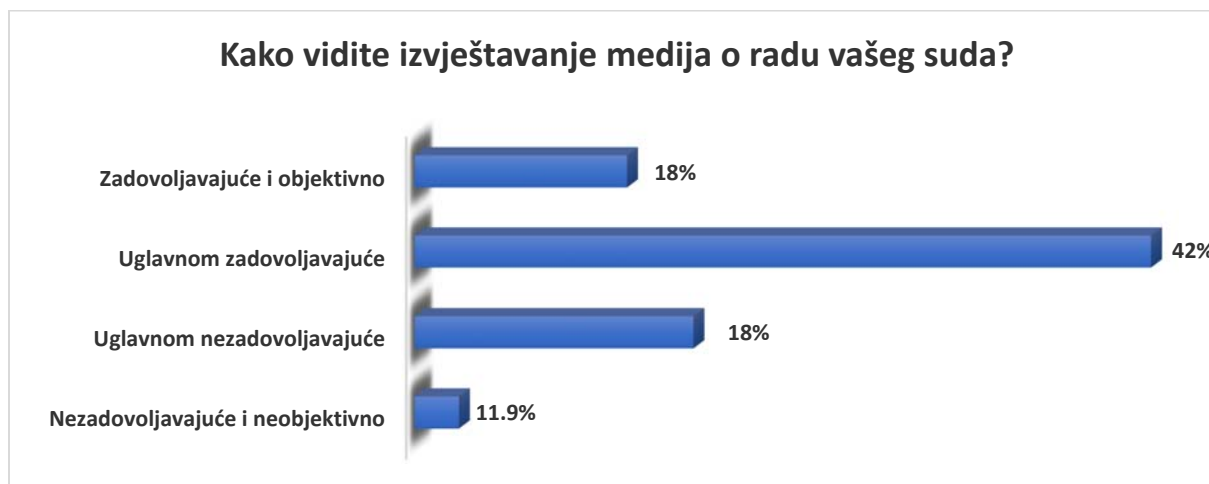
Grafik 13.

Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva sudije smatraju lična očekivanja od suđenja, dužina trajanja postupka i nedovoljna upućenost u rad sudova. Takođe nezadovoljstvo ishodom konkretnog sudskog postupka razlozi su koje sudije navode na ovakve zaključke u ovom kontekstu.

Najveći procenat sudija (42%) smatra da je „izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima“. Da je izvještavanje „zadovoljavajuće i objektivno“ smatra 18%, a da je „nezadovoljavajuće i neobjektivno“ ili „uglavnom nezadovoljavajuće“ smatra 29.9%. Sudije koji ne znaju kakav je generalno odnos medija prema sudu je 11.1%.

Grafik 14.

Na pitanje kakvi su stavovi stranaka o radu suda, **10.5% sudija je izjavilo da su uglavnom dobri** što je **ogroman pad** u odnosu na prošlogodišnje istraživanje kada je **53.8% sudija to isto izjavilo**, dok je 42%

sudija izjavio da su loši. Predhodne godine je svega 6.1% sudija izjavilo da su loši. 24.9% izjavilo da ne može da procijeni.

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka (Tabela 3), odgovori sudija su gradirani od 1 do 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši.

Tabela 2 2022.godina (izraženo u %)

	1- prigovor najmanj eg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka i preduzimanje procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	28.8	11.4	15.2	9.1	8.3	9.1	18.2	/
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka i opstrukcija dinamike postupka koju sud navodno toleriše	19.9	9.9	12.2	6.6	9.9	9.9	31.5	/
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	51.9	19.3	9.4	6.6	5.5	5.7	1.7	/
Inertnost i opstrukcija državnih organa u poštovanje naloga suda i pribavljanje dokaza	37.7	19.3	8.8	14.9	8.8	6.1	3.3	/
Nedostatak vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	27.6	16	7.7	18.2	13.8	10.53	6.1	/
Priistrasnost suda	29.8	13.3	17.7	12.7	9.4	11	6.1	/

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje suda kao institucije (Grafik 15) sudije su u najvećem procentu odgovorile da se sud uglavnom poštuje (64.6%), dok 17.1% smatra da se sud uglavnom ne poštuje, odnosno da je dezavuisan kao institucija u očima stranaka i javnosti (17.1%).

Grafik 15.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja i organe koji, prema mišljenju sudija, moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad (tabela 3), kao i odnos i postupanje prema radu suda, sudije su ukazale da poštanska i dostavna služba imaju najveću potrebu za promjenama:

tabela 3 2022.godina (vrijednosti su izražene u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	64.6	17.1	17.1	/	0.6	/	0.6	/
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih Poslova	29.3	8.8	21	11	10.5	6.6	12.7	/
Centri za socijalni rad	25.4	13.3	13.8	18.8	11	10.5	7.2	/
Uprava za nekretnine	24.3	9.9	11	11	14.9	12.2	16.6	/
Poštanska i dostavna Služba	30.9	7.7	13.8	11.6	10.5	12.2	13.3	/

tabela 4 2021.godina (vrijednosti su izražene u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	37.1	20.5	13.6	9.8	6.8	4.5	6.8	0.8
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih Poslova	29.5	21.2	10.6	15.9	15.9	3	3	0.8
Centri za socijalni rad	22.7	9.1	17.4	14.4	12.1	9.8	13.6	0.8
Uprava za nekretnine	20.5	12.1	12.9	18.2	14.4	10.6	10.6	0.8
Poštanska i dostavna Služba	15.2	6.1	11.4	11.4	18.2	11.4	25.8	0.8

Tabela 5 2020.godina (vrijednosti su izražene u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	28.6	16.5	17.6	12.6	8.8	3.3	9.3	3.3
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih Poslova	23.1	20.3	19.2	17	8.2	6	2.7	3.3
Centri za socijalni rad	14.3	12.6	17.6	12.6	19.2	7.1	13.2	3.3
Uprava za nekretnine	21.4	11	13.7	18.1	14.3	9.9	8.2	3.3
Poštanska i dostavna Služba	8.2	9.9	10.4	7.7	20.3	11	29.1	2.7

U kojoj mjeri je Kovid-19 uticao na rad sudija odgovori su da je djelimično 38.1% a nimalo kod 60.8%.

U prethodne tri godine 60.8% sudija je ocijenjeno od strane Komisije za ocjenjivanje, dok 38.1% se izjasnilo da nije još uvijek .

Kao prioritetne i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe, sudije su navele: 1) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i sudskih institucija (50.8%). 2) više informacija o radu sudova u javnosti (33.7%), 3) znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova (14.9%) .

III ISTRAŽIVANJE GRAĐANA O PRAVOSUĐU

Istraživanje je realizovao monitoring tim na uzorku od 645 punoljetnih ispitanika, od čega 346 muškog pola (53.6%) i 290 ženskog pola (45%), dok se 9 lica nije izjasnilo. U anketi su učetovala lica starosti od 18 do 85 godine.

Generalan stav o sudstvu je negativan. Rezultati pokazuju da građani imaju (tabela 6) veoma ili uglavnom negativan stav 74.2%. Sa druge strane, procenat građana koji imaju uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav iznosi 26.4%. Ovo je alarmantna situacija koja zbog brojnih afera u pravosuđu je pokazatelj kako građani reaguju na sve to.

	2018.god	2019.god	2021.god	2022.god
Bez odgovora	0,3%	0,2%	0,4%	0,3%
Veoma pozitivan	10,2%	11,2%	8,5%	6,5%
Uglavnom pozitivan	22,9%	27,6%	26,5%	19%
Uglavnom negativan	31,5%	29,6%	30,7%	42,9%
Veoma negativan	16,7%	13,2%	14,5%	31,3%
Nemam stav	18,5%	18,3%	19,5%	0,3%

U pogledu toga na čemu zasnivaju svoj stav o sudstvu, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 7

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	43.9%	38.3%	14.7%	3.2%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o javnim službenicima	31%	49%	18.8%	1.3%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	45%	42.8%	11.2%	0.5%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	33.6%	30.4%	32.9%	0.7%

Kada je u pitanju efikasnost rada sudstva (Grafik 16), u 35.8% slučajeva građani su odgovorili da rad sudstva "uglavnom efikasno", dok da je 13.8% njih smatra da je "veoma efikasno". Da rad sudstva nije efikasan ili "je

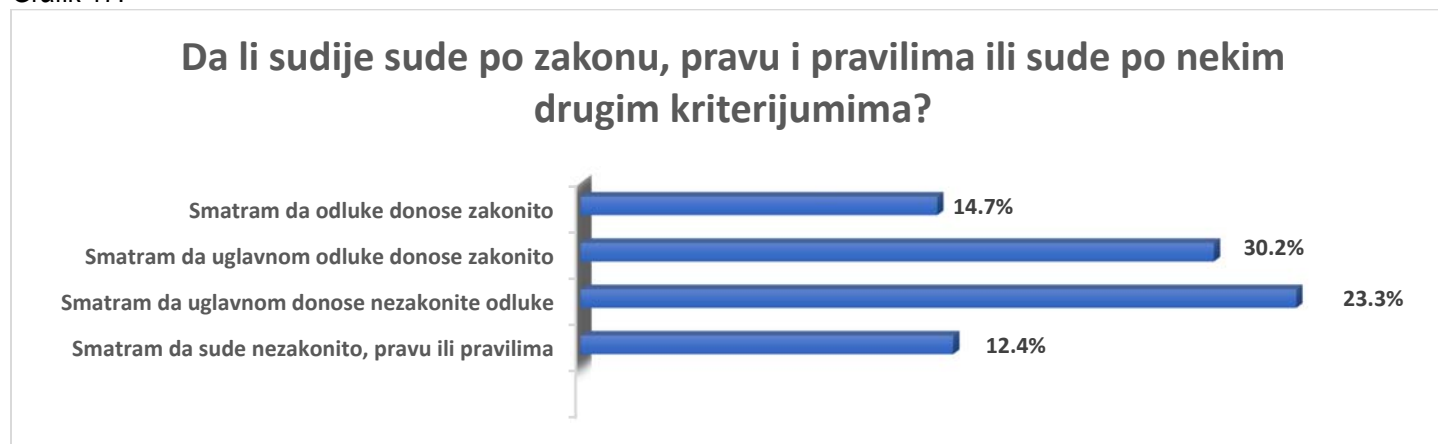
veoma neefikasan” smatra oko 48.7% anketiranih građana. Ovo su podaci koji sad već u kontinuitetu pokazuju da su građani nezadovoljni sa efikasnošću rada sudova.

grafik 16.

Uopšteno govoreći, na pitanje da li sudije sude po zakonu, pravu i pravilima ili sude po nekim drugim kriterijumima (Grafik 17), odgovori građana su sljedeći:

Grafik 17.

Na pitanje ukoliko NE rade po zakonu, pravu ili pravilima, šta to utiče na njihov rad, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 9 2022.god.

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	38.1%	26,7%	8.7%	13.8%	12.7%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	28.5%	34.9%	11.9%	16.7%	7.9%
Mito i korupcija	28.8%	32.6%	12.6%	18.9%	7.1%
Lični stav i mišljenje	13.6%	28.7%	21.2%	29.1%	7.3%

Tabela 10. 2021.god.

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	41.6%	24.2%	6.4%	16.1%	11.7%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	30.7%	34.9%	9.3%	16.9%	8.3%
Mito i korupcija	28.3%	30.8%	11.1%	22.1%	7.9%
Lični stav i mišljenje	12.4%	30.5%	19.6%	29.6%	7.8%

Građani smatraju i dalje da je politički uticaj ključan na uticaj na sudije – njih 38.1%. Moramo da konstatujemo da su parametri kao što su prijateljstvo, veza i poznanstvo kao i mito i korupcija značajno visoki što daje značajno negativnu sliku o sudstvu.

Na pitanje da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca (Grafik 18), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 18. 2022.god.

Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su dobili od: 1) putem medija (36%); 2) Putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (11.8%); 3) putem brošure (4.8%).

Građani i dalje u velikom broju (48.5%) nijesu upoznati sa radom Komisije za etički kodeks sudija i državnih tužilaca (Tabela 11). Takođe, 21.9% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

Tabela 11.

	2019.god.	2020.god.	2021.god.	2022.god
Bez odgovora	8.4%	7.9%	7.4%	9.4%
Da	20.5%	20,7%	21.4%	20%
Ne	49.9%	49,2%	50.7%	48.5%
Ne znam ni da postoji Komisija	20.9%	22%	20.4%	21.9%

Na osnovu odgovora na pitanje: Da li ste u poslednje dvije godine, Vi ili članovi Vaše uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom, može se zaključiti (Grafik 19) da je ove godine taj procenat u strukturi ispitanika 32%, pa možemo govoriti o percepciji kada je istraživanje sa građanima u pitanju.

Grafik 19.

Na pitanje: U kom svojstvu ste bili na suđenju, odgovori su sljedeći:²

Grafik 20.

Najveći broj anketiranih je izjavio da je „uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (43.9%), odnosno je da imao uvid „u potpunosti“ (17.04%). Da „uglavnom nije imao uvid“ odgovorilo je 23.1%, a da uopšte nije imalo uvid 6,8% ispitanika.

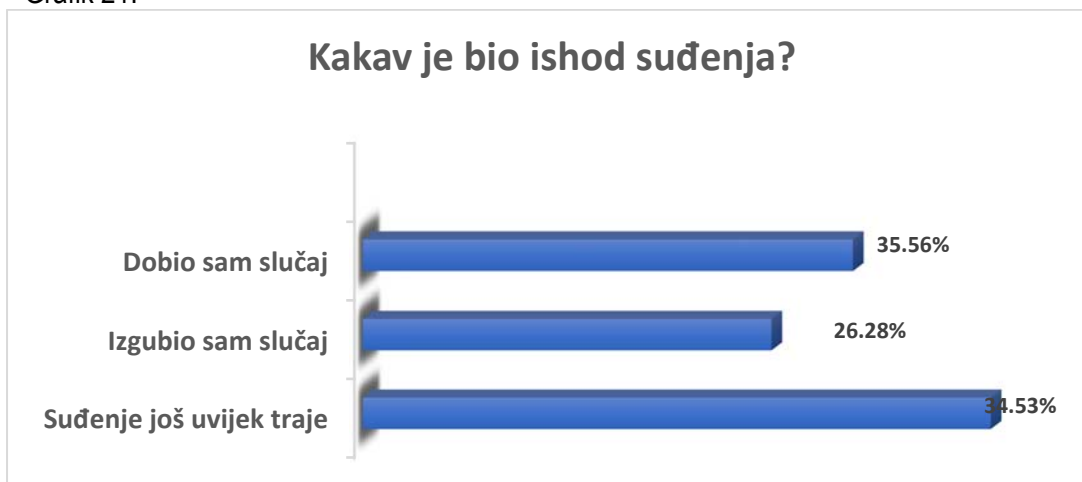
Građani su bili upitani (Tabela 20) i da procijene efikasnost tog suda u konkretnom slučaju:

	2019.god.	2020.god.	2021.god.	2022.god.
Veoma efikasno	10.4%	10.8%	12.87%	15.46%
Uglavnom efikasno	27.3%	31%	26.13%	28.35%
Uglavnom nije bilo efikasno	34.8%	38.7%	31.81%	37.11%
Uopšte nije bilo efikasno	25.8%	19.5%	21.21%	14.94%

Na pitanje „Kakav je bio ishod suđenja?“ (Grafik 27), građani su odgovorili na sljedeći način:

² Napomena: Navedeno pitanje se odnosi na procenat ispitanika koji su odgovorili da su oni ili članovi njihove uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom, a ne na ukupni uzorak ispitanika. Isto važi i za pitanja koja se odnose na procjenu efikasnosti suda u tom konkretnom slučaju i na ishod suđenja.

Grafik 21.

Za svaki od dolje navedenih problema sudstva, navedite u kojoj mjeri su oni po vama izraženi:

Tabela 13. (vrijednosti su izražene u %)

	Ključni problem		Izražen problem		Nije baš izražen problem		Nije problem		Ne znam, ne mogu da procijenim		Bez odgovora	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Sporost	22	20.6	29.7	27.4	16.7	19.8	7.5	9.6	13	13.6	11.1	8.8
Nestručnost	16.2	14.4	26.5	26.2	22.9	26.2	11.2	13.5	15.2	14.9	8.1	4.8
Korupcija/nepotizam	25.3	24	26	26.8	15.9	20.6	6.4	7.9	20.2	18.6	6	2
Politička nepodobnost	30.9	31.5	25.2	26	11.1	13.2	6.9	8.4	18.9	17.8	7	3.1

Iz navedenih odgovora građana možemo zaključiti da su ključni problemi politička nepodobnost i korupcija.

Prema mišljenju ispitanika, organi koji najviše utiču na usporavanje postupka i efikasnost rada sudova su: 1) tužilaštvo (30.4%), 2) Uprava policije (23.4%), 3) ministarstva (16.3%) i 4) drugi organi državne uprave (16.1%). Da su efikasni smatra 8.1% ispitanika. Na pitanje nije odgovorilo 5.3% ispitanika.

Na pitanje (tabela 14) kakav je generalno stav građana prema radu tužilaštva, dobijeni su sljedeći odgovori:

Tabela 14.

	2019.god.	2020.god	2021.god.	2022.god
Bez odgovora	8%	14.4%	10.3%	7.9%
Veoma pozitivan	12.2%	11.1%	10.8%	11.8%
Uglavnom pozitivan	22.1%	19.7%	20.3%	22.8%
Uglavnom negativan	24.3%	25%	26%	26.8%
Veoma negativan	23.1%	19.9%	19.7%	18.3%
Nemam stav	10.3%	9.9%	12.7%	11.6%

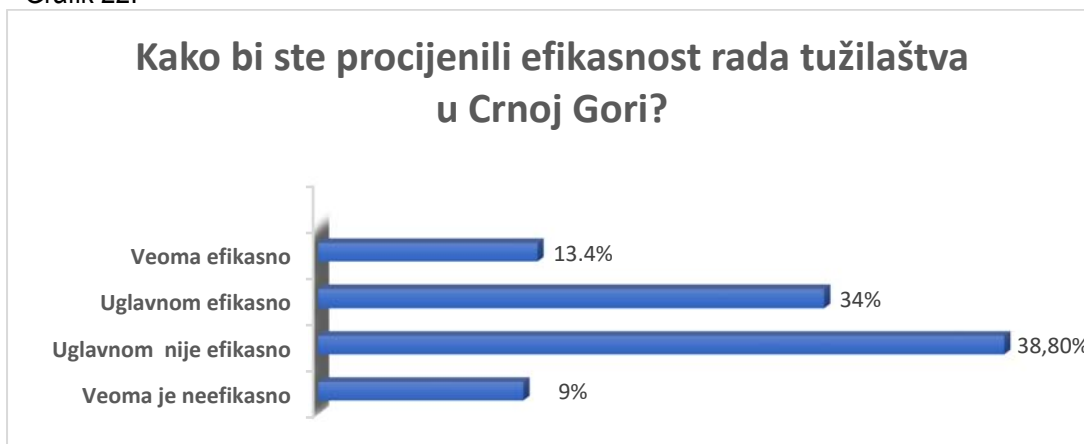
U pogledu toga na čemu zasnivaju takav stav, građani su odgovorili:

Tabela 15.

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	37.8%	36.3%	17.1%	8.8%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o tužilaštvu	35%	45.7%	15.2%	4%%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	38.3%	42.8%	15%	3.8%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	34.3%	31.8%	30.9%	3.1%

Na pitanje kako bi ocijenili efikasnost rada tužilaštva u Crnoj Gori, 12.4% građana smatra da je tužilaštvo veoma efikasno, što je pad u odnosu na prošlu godinu kada je ovaj procenat bio 15.2%. Broj onih koji smatraju da tužilaštvo nije ili uglavnom nije efikasno je 50.4%, što je negativan rast u odnosu na prethodno istraživanje kada ih je bilo 45.2%.

Grafik 22.

Na pitanje koji su, po njihovom mišljenju, problemi koji utiču na rad tužilaštva, građani su odgovorili sljedeće:

Tabela 16.

	Ključne stvari	Izražen problem	Nije baš izražen problem	Nije problem	Ne znam, ne mogu da procijenim	Bez odgovora
Sporost	23.1%	30.1%	26%	9.6%	7.3%	3.9%
Nestručnost	19.2%	27.3%	25.3%	13%	11.6%	3.6%
Korupcija/nepotizam	26.4%	24.%	19.7%	12.1%	14.3%	3.6%
Politička nepodobnost	27.4%	22.3%	15.2%	8.5%	13%	13.5 %

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

U ovogodišnjem istraživanju je učestvovao veći broj sudija i tužilaca u odnosu na prošlogodišnje istraživanje što je značajno unaprijedio u kvalitativnom smislu istraživanje. Jedan od potencijalnih razloga je i zbog svih aktuelnih dešavanja u pravosuđu pa i u društvu pa je ovo bio jedan od načina da se čuje i njihov glas.

Prema mišljenju većine sudija, **stanje u sudstvu je uglavnom dobro** (68%). Sudije su **zadovoljne** (59.1%) funkcionisanjem pravosudnog informacionog sistema (PRIS). Prekršajni sudovi i dalje nisu povezani na ovaj sistem, po navodima prekršajnih sudija pa je ponovo apelujemo na čelne ljude u pravodu da umreže prekršajne sudove sa ostalim sudovima.

Na pitanje kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, najveći procenat sudija (71.8%) je odgovorio da **doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije**. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnost rada sudova najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave, policija i ministarstva.

U ovogodišnje istraživanje smo sudije pitali u kojoj mjeri su zadovoljni efikasnošću rada Sudskog savjeta u odnosu na zahtjeve i inicijative sudija upućenih prema Savjetu", 23.2% sudija su bile u potpunosti zadovoljne, djelimično 56.9% , dok nisu su zadovoljni efisanošću 19.9%. A da li Sudski savjet CG štiti prava sudija u skladu sa Ustavom CG i Zakonom o SS i sudijama, odgovori su pokazali da 32% sudija smatra da štite, djelimično 55.8% a da uopšte ne štite 12%. Takođe na pitanje Da li Sudski savjet postupa u skladu za zakonom, koji definise prava sudija iz rada i po osnovu rada, najveći broj sudija 72% je odgovorilo potvrdno a 28,7% je reklo ne. „Da li Sudski savjet daje mišljenja na nacрте propisa iz oblasti pravosudja, kao i propisa koji se tiču zarada, ostvarivanja prava na penziju, statusnih pitanja i rada sudija? Sa **da** je odgovorilo 49.7% sudija a sa **ne** 46.4% sudija. Na pitanje „Kakav je vas stav kod odredjivanja starosne granice sudije za odlazak u penziju?(Imajuci u vidu da je u regionu i EU starosna granica od 67 godina ,pa nadalje), **preko 94%** sudija podržava ovaj stav dok oko 6% podržava postojeće zakonsko rješenje. Pitali smo sudije i „Da li po vasem misljenju postoji politicki uticaj na rad Sudskog savjeta“, i odgovorili su **da postoji ili djelimično postoji** ukupno **58.5%** sudija dok **40.3%** smatra da nema političkog uticaja

Negativan je trend i rast nezadovoljstva **postojećim kapacitetima sudskih vještaka** i da li one utiču na očekivanja stranaka i suda na kvalitet presuda. Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra **59.1% anketiranih sudija**, dok 18.2% smatra da uloga vještaka znatno usporava postupak pred sudovima.

Da javnost uglavnom ima povjerenje u sudstvo smatra 32% anketiranih sudija. Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide lična očekivanja od suđenja, u dužini trajanja postupka, nedovoljna upućenost u rad sudova i nedovoljnoj informisanosti građana.

Za prethodne tri godine Komisija je ocijenila 60.8% anketiranih sudija, dok njih 38.1% još uvijek nije.

Iako godinama kroz istraživanje sudije direktno ukazuju da Poštanska i dostavna služba moraju biti više da promijene i poboljšaju svoj rad pa i ove 36% jer to utiče na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja , za sada nema pozitivnih promjena u tom segmentu.

Najveći procenat sudija (50%) smatra da je „izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima“. Da je izvještavanje zadovoljavajuće i objektivno smatra 14%, a da je nezadovoljavajuće i neobjektivno ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 21.9%.

Kao prioritetne i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe, sudije su navele: 1) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i sudskih institucija(50.8%), 2) više informacija o radu sudova u javnosti (33.7%), 2) izradu, striktno poštovanje Kodeksa i poštovanje načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija (29.5%), 3) znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova (14.9%) .

Kada je u pitanju **generalni stav građana prema sudstvu**, generalan stav o sudstvu je negativan. Rezultati pokazuju da građani imaju veoma ili uglavnom negativan stav 74.2%. Sa druge strane, procenat građana koji imaju uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav iznosi 26.4%.

Svoj stav o sudstvu građani u velikoj mjeri (45.4.1%) baziraju na osnovu iskustava onih kojima vjeruju, a 43.9% njih na osnovu onoga što su čuli na televiziji i radiju ili onome što su pročitali u novinama, odnosno na tome šta se generalno priča o sudstvu.

Gradjani **koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu je 44.9%**. Broj anketiranih građana koji smatraju da sudije ne sude po zakonu ili ne donose zakonite odluke kumulativno je 35.7%.

I dalje značajan broj građana smatra da sudije ukoliko ne rade po zakonu, na njihov rad dominantno utiče politika 64.8%.

Stav građana je opredjeljujuće negativan kada je u pitanju efikasnost rada sudstva. Da je rad sudstva uglavnom neefikasan, odnosno veoma neefikasan smatra 48.7% građana, dok da je uglavnom efikasan 35.8%.

Na pitanje da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca, 38.9% građana je reklo da jeste, a 40.2% da nije. Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su građani dobili od: 1) putem medija (36%), 2) putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (11.8%) ili 3) putem brošure (4.8%). Istraživanje je pokazalo da i dalje većina građana (48.5%) nije upoznata sa radom Komisije za etički kodeks sudija i tužilaca (tabela 18). Takođe, 21.9% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

Kumulativno, u odnosu na procenat građana koji su izjavili da su oni ili članovi njihove bliže porodice imali iskustva sa sudom, **većina nije bila zadovoljna efikasnošću rada suda u konkretnom slučaju (52%)**. Najveći broj anketiranih je izjavio da je „uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (43.9%), odnosno je da imao uvid „u potpunosti“ (17.04%). Da „uglavnom nije imao uvid“ odgovorilo je 23.1%, a da uopšte nije imalo uvid 6,8% ispitanika.

Po mišljenju ispitanika, tri su ključna problema u sudstvu: politika/politički pritisci na sudije, korišćenje veza i poznanstava kao načina pritiska na sudije i korupcija, nepotizam tj. građani se žale na „ljudski faktor“.

Kumulativno posmatrano, **procenat onih koji smatraju da politička nepodobnost ima ili donekle ima uticaja na rad sudstva je i dalje izražen (57.5%)**. Isto važi i za korupciju (50.9%).

Na osnovu sprovedenog istraživanja izdvajamo a neke **preporuke** u kontinuitetu ponavljamo koje treba da doprinesu boljim uslovima i kreiranju većeg povjerenja u pravosudne institucije:

- Neophodno je da se što prije izaberu nedostajući članovi Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika kako bi mogli da neometano rade u skladu sa Ustavom i zakonom u punom legitimitetu. Trenutnim članovima Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika je već nekoliko godina istekao mandat koji je produžen Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Sudskom savjetu.
- Neophodno je da se što prije izaberu sudije Ustavnog suda koji bi morao hitno da riješi pitanje vremenske odrednice odlaska sudija i sutkinja u penziju. Takođe, u svojim odgovorima, sudije su ukazale da u značajnoj mjeri smatraju da je Sudski savjet ispolitizovan što bi morao da bude alarm za sve odgovorne ljude u društvu.
- Neophodna je profesionalizacija Sudskog savjeta.
- Hitno izabrati predsjednika/cu Vrhovnog suda koji je već duži vremenski period u vd stanju.
- Povezati prekršajne sudove na pravosudni informacijski sistem (PRIS), čime bi se dodatno povezali svi sudovi i olakšala komunikacija i unaprijedilo vođenje statistike. Sudije prekršajnih sudova su ponovo posebno naglasile ovaj segment.
- Građani i dalje nijesu u dovoljnoj mjeri upoznati sa Etičkim kodeksom za sudije i državne tužioce kao ni sa postojanjem Komisije za etički kodeks i način na koji mogu podnijeti prigovor. Neophodna je dalja promocija ovog instituta posebno što ako se ima u vidu da najmanji broj pritužbi Komisiji dolazi od strane građana.
- Čelni ljudi u pravosuđu da iniciraju i unaprijede komunikaciju sa institucijama sistema radi unapređenja funkcionalnog dijela suđenja, prije svega misleći na poštansku i dostavnu službu, centre za socijalni rad, Upravu za nekretnine, Upravu policije koji, po mišljenju sudija, moraju da unaprijede svoju ažurnost i efikasnost postupanja u odnosu na rad pravosudnih institucija i na taj način doprinesu bržem i efikasnijem rješavanju sudskih predmeta.
- Neophodno je dodatno osnažiti sudsku granu vlasti kao posebnu granu vlasti koja je uz tužilaštvo stub svake države i njihova politizacija ugrožava vladavinu prava u Crnoj Gori.